

โลก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๙๗๕. เรื่อง “ไม่อยากอยู่เพราะลูก”

กราบนมัสการหลวงพ่อบุญ ได้โปรดเมตตาบอกทางสว่างให้ลูกด้วย ลูกเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเลี้ยงลูกสองคน ทั้งสองคนอยู่มหาวิทยาลัย เมื่อก่อนไม่ได้ฝึกเคือง แต่ปัจจุบันแม่คนเดียวทำงาน ลูกมีความไม่เข้าใจ แม่รับงานข้างนอกมาทำ เพราะอายุค่อนข้างมาก ไปสมัครงานที่ไหนไม่ได้ เจอกันที่ไรลูกบอกว่า แม่ต้องไปหางานเพิ่ม ทำงานเพิ่มเพราะเงินไม่พอที่จะให้ลูกเรียน

ข้าพเจ้าได้แต่นิ่ง ไม่อยากโต้เถียงให้ลูกเป็นบาป แต่ในใจร้องไห้ บางทีลูกบอกว่า ทำไมแม่ไม่คิดทำอย่างอื่นหาเงินเพิ่มพูนขึ้นอีก ทุกวันนี้ก็หาแต่เฉพาะตัวเอง เพราะจุดหลักๆ เขามีเงินในส่วนเรียนของเขาต่างหาก ก็เลยกลายเป็นว่าแม่ไม่มีค่า ไม่มีประโยชน์ อยู่ไปก็ไม่ได้หาเงินมาเพิ่มให้ลูก

ลูกมีผู้อื่นที่รับผิดชอบภาระเรื่องค่าเล่าเรียน และลูกมีปมในใจบอกตลอดว่าแม่ไม่รัก เพราะแค่การไปรับกลับบ้านผิดเวลาหนเดียว ค่าใช้จ่ายตอนนี้หลักๆ ต้องเอาที่ลูก ตัวแม่เองแค่พอเลี้ยงตัวไปวันๆ

ข้าพเจ้ามีความคิดน้อยเนื้อต่ำใจตัวเอง คิดว่าตัวเองอยู่ไปก็ไม่ได้มีประโยชน์อะไร ถ้าได้เงินพิเศษเท่าไรก็ให้ลูกหมด ลูกเป็นเก็บ ลูกเป็นคนจัดการ

หลายครั้งที่ไม่อยากอยู่จะคิดสั้น เพราะคิดว่าเราไม่อยู่ ลูกคงไม่ลำบาก เพราะดูแล้วยุคไม่ต้องการเรา ลูกต้องการแต่เงิน แต่เราคิดว่า ยิ่งอนาคตถ้าเขาทำงานแล้วเขาจะต้องมาเสียเงินเพื่อเลี้ยงเราอีก ไม่อยากอยู่เป็นภาระให้ลูก แต่รู้ว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาป ทำให้ไม่ทำ

ตอนนี้คิดแต่เพียงว่า พอลูกจบ ลูกมีงานและมีเงินที่เลี้ยงตัวเองได้ วันนั้นคงไม่เห็นหน้าข้าพเจ้าอีก ข้าพเจ้าคิดว่าจะไปให้ไกลๆ ไปหาที่สงบที่ไม่ต้องพบใคร อยู่ได้คนเดียว ตายคนเดียวแบบเงียบๆ

ตอนนี้คิดตลอดว่า อยากเห็นความสำเร็จของลูก ถ้าลูกพบความสำเร็จวันไหนคงไม่มีแม่แม่ไม่ได้อยากอยู่เป็นภาระและถ่วงความเจริญของลูก แต่ได้แต่ภาวนาให้ลูกพบความสำเร็จ

ข้าพเจ้าอยากศึกษาธรรมะ ต้องการทำให้สงบ เตรียมตัวไว้ในอนาคตในวันที่จะตัดได้ ขอเมตตาหลวงพ่อชี้แนวทางให้ลูกด้วย ลูกควรเริ่มอย่างไรดี หวังว่าสักวัน ลูกของลูกจะมีความเข้าใจในตัวแม่ หรืออาจไม่มีวันนั้น แต่ทุกสิ่งที่เขาทำ ข้าพเจ้าอโหสิกรรมให้เขา ไม่ต้องเป็นบาปเป็นกรรมต่อกัน ขอความเมตตาหลวงพ่อโปรดนะด้วยค่ะ

ตอบ : นี่ชีวิตนะ ชีวิตครอบครัว ชีวิตครอบครัวคือชีวิตครอบครัว แต่ในสังคมโลกในสังคมโลก สิ่งที่มีความสุข มีความเจริญ พ่อแม่ก็อยากให้คุณเป็นฝั่งเป็นฝา เป็นฝั่งเป็นฝาแล้วลูกก็ต้องมีครอบครัว มีครอบครัวแล้วให้มีความมั่นคงของชีวิต พ่อแม่ก็คิดอย่างนั้นนะ มันเป็นเรื่องของขงจื้อ ขงจื้อครอบครัวใหญ่ เขาเคารพกตัญญูกตเวที ก็เป็นความเห็น ความเห็นของลัทธิความเชื่อในโลกนี้

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาท่านสอนอนุพุทธิกถา ท่านก็สอนอย่างนี้แหละ สอนกตัญญูกตเวที พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก ให้ชีวิตนี้มา มันเป็นเรื่องจริงจัง มันเป็นเรื่องจริงจัง

ใครจะปฏิเสธว่าโลกนี้ไม่มี ใครปฏิเสธว่าจักรวาลนี้ไม่มี เป็นไปไม่ได้ มันเป็นเรื่องจริงจังโดยธรรมชาติ

ผลของวิญญะ กามภพ รูปภพ มันเป็นเรื่องจริงจังในวิญญะนี้ ถ้าเป็นเรื่องจริงจังในวิญญะนี้ไ้ แต่เวลาคนที่มีความอานาจวาสนานะ เขาจะสร้างคุณงามความดีของเขา ถ้าสร้างคุณงามความดีของเขา เห็นไหม น้ำขึ้น น้ำลง

เวลาน้ำขึ้น น้ำขึ้นมันก็มีสุขความสงบชุ่มชื้นไป น้ำลง น้ำแห้ง น้ำแห้งคือความทุกข์ ความยากของมัน นี่ผลของวิญญะไ้

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฉลาด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ เวลาเป็นพระโพธิสัตว์แล้วประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ วิวัฏฏะ ออกจากวัฏฏะนี้ไป ออกจากวัฏฏะนี้ไปด้วยอะไร

นี่ไง ด้วยธรรมะที่โยมถามว่าจะตัดใจแล้วจะไปประพฤติปฏิบัติ จะไปเอาสิ่งจะเอาความจริงขึ้นมา

เอาสิ่งจะความจริงขึ้นมาเพราะอะไร

เพราะได้ประสบการณ์จริงใจ ประสบการณ์ในชีวิตนี้ไง เวลาเมื่อลูก ลูกมันเหน็บมันแนม ลูกมันพูดกระทบกระเทียบ เจ็บช้ำน้ำใจทั้งนั้น แล้วเวลาเจ็บช้ำน้ำใจแล้ว แล้วก็อยากจะหนีไปไกลๆ เลย

แต่คนมันคิดไม่ได้ คนมันคิดไม่ได้หรอก เห็นไหม ปัจจุบันธรรมๆ ใจ

เวลาที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ เวลาที่มีความรักมีความผูกพัน นี่ไง ที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ นี่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย การครองเรือนเป็นเรื่องแสนยาก การครองเรือนเป็นเรื่องแสนยาก เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาจะชำระล้างกิเลสนะ

เวลากิเลสในหัวใจของตน แม้แต่หัวใจของเราคนเดียวเรายังครองได้ยาก แล้วการครองเรือนมีสามีภรรยา นี่ก็สองโลก สองหัวใจ ถ้ามีลูกขึ้นมาอีกสองคนก็เป็นสี่โลก โลกเดียวบริหารนี่ก็เกือบเป็นเกือบตาย โลกเดียวโลกของเรา เราก็เกือบเป็นเกือบตายอยู่แล้ว เรายังต้องไปทะนุถนอมอีกนะ ทะนุถนอม

แล้วเวลามันสวนกลับมาเจ็บช้ำน้ำใจ

การเจ็บช้ำน้ำใจมันเจ็บทั้งนั้นนะ แต่สภาพแต่ละชาติ เธอย้ำคิดย้ำทำจะเป็นจริงเป็นนิสัยของเธอ แต่สภาพแต่ละชาติได้กระทบกระทั่งเหมือนกันอย่างไร ได้กระทำอย่างไร มันก็ฝังลงที่ใจนี้ สภาพชาติต่อไปก็ไปเอาคืนกันไง ผลัดเปลี่ยนกันไปไง แล้วมันก็จะผูกพันกันไป กระทบกระทั่งกันไป ฝังไว้ในใจแต่ละสภาพแต่ละชาติไป นี่เป็นเวรเป็นกรรม เห็นไหม

กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา

เวลาผลของมัน เวลาผลของมันนี่โลก ผลของวิญญูะ แล้วผลของวิญญูะที่เจ็บช้ำน้ำใจอยู่นี่ เพราะอะไร

ดูครอบครัวที่เขาสมบุญแบบดี ครอบครัวที่สมบุญแบบ สามภรรยา มีความรับผิดชอบ มีการถนอมน้ำใจต่อกัน มีการดูแลรักษาต่อกัน มีลูกมีเต้าขึ้นมา เวลาเขาบอกเลยนะ ไอ้โฮ! ลูกแก้วเลยแหละ ไม่มีใครมีลูกได้อย่างนี้อีก

ทำไมเขาสมบุญแบบนี้ล่ะ

ครอบครัวที่สมบุญแบบนี้ล่ะ เขาก็สมบุญแบบของเขาด้วยเวรด้วยกรรมของเขา เขาได้สร้างบุญสร้างกุศลของเขากันมา เขาสร้างคุณงามความดีกันมา เวลาทำให้เกิดด้วยบุญด้วยกุศลนะ มีความเข้าอกเข้าใจต่อกัน มีการทะนุถนอมน้ำใจต่อกัน มีการสร้างคุณงามความดีต่อกัน เพราะอะไร

เขาถนอมน้ำใจต่อกัน เพราะเขามีการเกรงอกเกรงใจกันตลอดเวลา

เขาเกิดมาเพราะอะไรล่ะ

เพราะเขาสร้างบุญกุศลมาดีงาม

ไอ้ของเรา เราชักเขาเกือบตาย เราดูแลเขานะ มีเท่าไรให้หมดเนื้อหมดตัวเลย

มันบอกว่าพ่อแม่ไม่รัก

น้ำใจเราเป็นเรื่องของเรานะ แต่ความคิดของเขาเป็นเรื่องของเขา ถ้าเรื่องของเขามันกรรมของสัตว์

ทางจิตวิทยา สภาวะแวดล้อมที่ดีงาม ทุกอย่างเราสอนลูกเราให้เป็นคนดี เราก็ทำอย่างนั้นเหมือนกัน เราก็สร้างแต่สิ่งที่ดีงามไว้ในครอบครัวของเรา สภาวะแวดล้อมที่ดีงามในครอบครัวของเรา เราก็อยากให้ลูกให้หลานของเราเป็นคนดีทั้งนั้นนะ

เวลาเวรกรรมมันให้ผลนะ ทำดีนะ ปราบปรามดีนะ มันมองเป็นร้ายหมดนะ ทำดีนี่แหละ มันหาว่าไปจับผิดมันนะ

มันหลายๆ ครอบครัวยุค จะบอกว่า เวลามันเป็นกรรมเก่านะ กรรมที่มันแฝงเร้นมานานมันแก้ไขได้ยังไง

เวลาถ้ายกขึ้น ยกโมคคัลลันนะ พระโมคคัลลันนะเป็นพระอรหันต์แล้วนะ มีฤทธิ์ด้วย แต่กรรมเก่าๆ เคยทูปแม่จนตายก็เพราะเรื่องนี้แหละ เรื่องภรรยาของตนนั่นแหละ ทั้งๆที่ทั้งแห่ ทั้งเสียม ทั้งเป่าหูไป

ทั้งๆที่แม่กับลูกรักกัน ไอ้โฮ! รักกันสุดยอด เป็นคนที่ดีงามเลย

เป่าหูทุกวัน เป่าหูทุกวัน ไปเหมือนกัน

เอาแม่ไปอยู่กับญาติ คนละแคว้น นั่งเกวียนไป พอเกวียนไปกลางทางแล้วนะ พอถึงกลางทางบอก โจรมันมา โจรมา โจรปล้น โจรปล้น

ตัวเองก็วิ่งลงไป แล้วก็วิ่งเข้ามาทูปแม่ไป

เข้าใจว่าเขาจะไปอยู่สองคน จะมีความสุขกันไง ก็ทูปแม่

พอแม่บอกว่า ลูกให้หนีไปนะ โจรมันมาปล้น ลูกให้หนีไป

ไอ้ลูกมันทูปอยู่ เพราะแม่ตาบอด

เราทูปขนาดนี้แม่ยังรักเรา คนที่รักจริงๆ คือแม่เราต่างหาก ไม่ใช่ภรรยา

นี่ก็ได้ นะ เอาแม่กลับบ้าน แต่แม่ก็โดนทูปบอบซ้ำจนตาย

ตกรอกอเวจีนะ ฟันจากรอกอเวจีขึ้นมาแล้วมาสร้างบุญสร้างกุศล จนบารมี เห็นไหม พระอรหันต์ต้องแสนกัป คำว่า “แสนกัป” เขาต้องนอกขอบเขตนี้ไป แล้วเขายังสร้างบารมีแสนกัป แล้วยังสร้างบารมีมาเป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายเบื้องขวา มันมากกว่าแสนกัป แล้วถึงได้เกิดมาร่วมสมัยกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาไปศึกษากับสังยุตต์ แล้วเวลามาฟังเทศน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระอรหันต์ เป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย มีฤทธิ์ เขาจะมาทูปนี้เหาะหนีเลย เหาะหนีเลย ๒ เทียว

เที่ยวที่ ๓ มาพิจารณา อ้อ! เศษกรรม นี่กรรมเก่า เศษกรรมนะ กำหนดให้เขาทุบ เพราะมันเป็น
เวรเป็นกรรม

นี่พูดถึงกรรมเก่า แล้วเขาบอกว่า มันไม่มีหรอก กำๆ แปะๆ อะไรกัน คู่ย! วุ่นวาย ศาสนา
พุทธนี่ เดียวกำ เดียวแปะอยู่นี่

แต่ใจมันกำไว้ไม่รู้ แล้วแปะไม่เป็น แปะไม่ได้

นี่เราจะแปะออก ถ้าเราจะแปะออก เห็นไหม สิ่งนี้โยมเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบ
พระพุทธรูปศาสนา แล้วถ้าเป็นลูกศิษย์ของครูบาอาจารย์องค์ใดก็ได้แล้วแต่ แสดงว่าโยมก็มีหลักมี
เกณฑ์เหมือนกัน

เพราะเวลาถูกมันตีมันดั้น มันทิ่มมันตำ เราตั้งสติไว้

เวลาถูกเราเล็กๆ ไร่เดียวสา มันพูดอะไรก็น่ารักน่าชังใจ ตอนนี้เป็นวัยรุ่น อยู่ใน
มหาวิทยาลัย มันก็พูดทิ่มพูดตำ

พูดทิ่มพูดตำก็เรื่องของเขา เพราะอะไร เลือดเนื้อเชื้อไข นี่ลูกนะ ลูกแท้ๆ ลูกจริงๆ เลย
ละ แต่หัวใจของเราละ

พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก

มีหลายๆ ครอบครัวมาก ธรรมดาณะ เรื่องเศรษฐกิจมันอาจจะขาดแคลนบ้าง ถ้าขาด
แคลนบ้าง เด็กๆ มันรู้เท่าไม่ถึงการณ์ไง มันเข้าใจผิดว่าแม่มีทรัพย์มีสินใจ ใจพ่อแม่ก็ชักหน้าไม่
ถึงหลังใจ จะทำอะไรไม่ตามความพอใจ มันก็คับแค้นใจว่าพ่อแม่ไม่รักๆ มันหนีออกจากบ้าน
มันลักทรัพย์ลักสินในบ้านไปขาย ร้อยแปดพันเก้า นี่กรรมของสัตว์ สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม
กรรมเวลามันให้ผลของมัน

แต่เวลากรรมให้ผล เห็นไหม ใจลูกที่ว่า พ่อแม่ขาดสน พ่อแม่ขาดตกบกพร่อง ลูกมันไป
ช่วยกัน มันออกไปหางานพิเศษ ทำอะไรเพื่อช่วยพ่อช่วยแม่ มันก็มี

วงจรชีวิต วิธีแห่งชีวิตของคน

ฉะนั้น วงจรชีวิตของโยมมันมาถึง เห็นไหม น้อยใจต่ำใจ เริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัว ถ้าแยกจากกัน แยกจากกันโดยในปัจจุบันนี้ แยกจากกันโดยสติโดยปัญญา

ในสมัยโบราณ ถือไม้เท้ายอดทอง ตะบองยอดเพชร ต้องอดกลั้นผืนทนเพื่อครอบครัวๆ ในปัจจุบันนี้เศรษฐกิจ ชายก็ทำงาน หญิงก็ทำงานไง ถ้าชายก็ทำงาน หญิงก็ทำงาน เวลาครอบครัวจะแยกกันเพื่อไม่ต้องกระทบกระทั่งมากเกินไป

เราก็เห็นด้วย แยกกันด้วยเหตุด้วยผล ไม่ใช่แยกกันด้วยการทำให้แตกร้าง ถ้าอยู่ด้วยกัน ถ้ามันมีแต่ความทุกข์ มันมีแต่ความชอกช้ำ เราแยกกันซะดีกว่า อย่าสร้างเวรสร้างกรรมให้มากไปกว่านี้เลย ถ้าแยกกันไปซะ ต่างคนต่างอยู่

ทีนี้เมื่อต่างคนต่างอยู่แล้ว มันก็หงอยเหงาเป็นเรื่องธรรมดา แต่อยู่ด้วยการกระทบกระทั่ง อยู่ด้วยการกดขี่ อยู่ด้วยการบอบช้ำ แล้วอยู่กันไปทำไม เราเห็นด้วย

เวลาเริ่มต้นจากว่าเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวต้องแยกจากกัน นี่ก็เป็นความทุกข์อันหนึ่งแล้ว แล้วลูกของเราเป็นขวัญเป็นกำลังใจ เป็นหัวใจเลย เลี้ยงให้มันดีงาม แล้วมันก็มาเหน็บมาแนม

เหน็บแนมก็เรื่องของเขา ถ้าเป็นภาษาคนที่สัมผัสมาทิวลิป พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แล้วทำให้พระอรหันต์ของเราเจ็บช้ำน้ำใจเป็นบาปไหม

เวลาคำถามนี้บอกเลย มีอะไรเก็บไว้ในใจ เพราะไม่ต้องการให้ลูกเป็นบาปเป็นกรรม แล้วข้าพเจ้าอธิษฐานให้เขาทั้งสิ้น ไม่ถือโทษโกรธเคืองเขา ถ้าวันไหนเขามีหน้าที่การงานแล้ว จะไม่ได้เห็นหน้าเราเลย

นี่ตอนคิดตอนนี้นะ แล้วพอตอนลูกมันจบแล้ว ลูกมันมาประจบ เชื่อมมันเลยละ เออ! ให้อภัย อยู่ด้วยกันก็ได้ ไม่ไปแล้วละ

ความรู้สึกนึกคิดของคนใจ กรรมของสัตว์

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เราไม่จองเวรจองกรรมใครทั้งสิ้น ฉะนั้น สิ่งที่ไม่จองเวรจองกรรมใคร แต่มันมีเวรมีกรรมต่อกัน มันเหมือนกับการชดใช้

เวลามีเวรมีกรรมต่อกัน ในพระพุทธานุศาสนาสอนว่า ถ้ามันชดใช้เวรใช้กรรม เราก็บอกว่าเรามีทิวสิริความคิดตอนนี่ เราไม่สนใจ เราไม่สนใจ แต่เวรกรรมเวลามันให้ผล มันให้ผลอย่างนี้แหละ ให้ผลเกิดมาแล้วเป็นสายเลือดสายโลหิต เป็นการมาล้างมาผลาญ เป็นการมาส่งมาเสริม แล้วแต่กรรมของสัตว์ สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม แล้วเวลามันเสวยภพเสวยชาติแล้ว ใ้ที่บอกว่าจะไม่ใช้

เออ! เดียวก็รู้เอง

อันนั้นเรื่องของเขา นี่เรื่องของเรา

ฉะนั้นบอกว่า สิ่งที่ได้ประสบมา ให้หลวงพ่ช่วยแนะนำด้วย

เรามีสติสัมปชัญญะอย่างนี้ แล้วทำของเรา

เวลาลูกของเรา เวลาคลอดมาใหม่ๆ มันทารกไง เด็กไร้เดียงสา มันน่ารักน่าชัง มันพูดอะไรอ้อแอ้ๆ มันน่ารักน่าชังไปหมดนะ แต่พอมีความรู้สึกรู้สึกนึกคิดขึ้นมา พอโตขึ้นมาเขามีความคิดของเขาเอง ถ้ามีความคิดของเขาเอง มันแสดงธาตุแท้แล้วละ

แล้วธาตุแท้มันแสดงออกมาแล้ว ถ้าเป็นอภิชาติบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อกว่าแม่ บุตรที่จะมาส่งเสริมนะ เราก็สาธุ แล้วถ้าบุตรที่ทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ เรายังรักษาใจของเราไว้ เพราะถ้าเขาทำคุณงามความดีของเขาก็เป็นคุณงามความดีของเขา ถ้าเขาทำบาปของเขาก็เป็นบาปเป็นกรรมของเขา

เราสร้างคุณงามความดีของเรา เป็นหน้าที่ของเรา เราเป็นแม่ แม่ เรามีบุตร เราก็ทำหน้าที่เลี้ยงดูส่งเสริม

เหมือนคติโบราณไง เรือจ้าง เอาลูกศิษย์ข้ามฝั่ง เป็นครูเป็นอาจารย์ของเขาก็สอนเขาให้มีความรู้ของเขา

นี่ก็เป็นพ่อเป็นแม่ของเขา เราก็ดูแลเขาให้ถึงตลอดรอดฝั่ง แล้วตลอดรอดฝั่ง เก็บไว้ในใจ แล้วถ้ามีความเจ็บช้ำน้ำใจอย่างนี้ ย้อนกลับมาได้เลยละ ถึงกรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การครองเรือนนี้แสนยาก

แล้วการครองเรือนทุกข์ยากมาก แต่ถ้าไม่ครองเรือน อยู่คนเดียว เราก็ไม่กล้าอยู่คนเดียว

ทำไมจะอยู่คนเดียวไม่ได้ สมัยก่อนเรายังไม่ทันบวช เราก็โง่ๆ เซ่อๆ นะ พอบวชมาแล้ว ถ้าเป็นเมื่อก่อน ภูรู้อย่างนี้ไปอยู่วัดดีกว่า วัดอย่างไรก็มีข้าวกินอยู่แล้ว

สมัยก่อนบวชเราก็เซ่อๆ ซ่าๆ ไม่รู้จักเหมือนกัน แต่พอมาบวชแล้ว ถ้าต่อนั้น ถ้าภูยังเซ่อๆ ซ่าๆ อยู่ ภูไปอยู่วัดก็ได้ ภูขยันหมั่นเพียรทำงานวัด ภูต้องมีข้าวกินอยู่แล้ว

นี่เหมือนกัน ถ้าไม่ครองเรือนไง เราก็อยู่แบบพรหมจรรย์ไง ถ้าพรหมจรรย์ของเรา ถ้าเราทำคุณงามความดีได้

แล้วเวลาถ้าครองเรือน มันต้องแลกมาด้วยความเจ็บปวด แลกมาด้วยความกระเทือนใจ ทั้งนั้นนะ มันแลกมา สิทธิ เวลาอยู่คนเดียว สิทธิเสรีภาพของเรา เวลาเมื่อครอง ไปแล้ว ๕๐ เปอร์เซ็นต์ แล้ว ๕๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วมันเห็นหัวกันหรือไม่ละ

ถ้ามันเห็นหัว มันก็ให้เกียรติไง ถ้ามันไม่เห็นหัวไง มันเหยียบย่ำมันจะเห็นหัวไหม มันไม่ให้เกียรติ มันเหยียบย่ำ มันประจาน มันทำลายต่อหน้าสังคมเลย คุ้ม! หน้าแตก

แต่ถ้ามันให้เกียรติมันก็มีศักดิ์ศรี มีความเป็นมนุษย์ ถ้ามันไม่ให้เกียรติ ไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีความเป็นมนุษย์เลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาลูกของเราไง ฉะนั้น เขาบอกว่า ถ้าถึงเวลาเคยคิดสั้นนะ คิดสั้นไม่อยากอยู่เลย แล้วก็เป็นชาวพุทธอีกนะ บอกว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปเป็นกรรม ก็เลยไม่ได้ทำ คิดปลงชีวิตของเราไป

ก็ดูแลเขา มันจะเก่งกล้าขนาดไหน เวลาเด็กๆ นี่นะ ทางธุรกิจ สินค้าที่ขายที่ดีที่สุดคือ สินค้าขายให้เด็ก แล้วเด็กมันไม่ได้หาตั้งค้มาซื้อเองหรอก มันไปร้องให้บีบคั้นพ่อแม่มันให้ซื้อให้

ให้มันไปมีครอบครัว แล้วให้มันไปมีลูกของมันบ้าง แล้วให้มันคิดอย่างไรให้มันรู้จักของมัน

นั่นนะกิจกรรมก่เวียน ถึงเวลากิจกรรมก่เวียนให้ผลมันแล้ว ไปนั่งตบมือดีใจอยู่คนเดียวเลยละ

อันนี้พูดถึงถ้าเรามองโลกนี้โลก

แต่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันลึกลับซับซ้อนยิ่งกว่านั้น ถ้าลึกลับซับซ้อนยิ่งกว่านั้นนะ พอมันเป็นอย่างนั้นแล้วมันรักษาชีวิตนี้ได้ พรหมจรรย์ๆ แล้วศึกษาค้นคว้าแล้วฝึกหัดปฏิบัติของเรา เราฝึกหัดปฏิบัติของเรา

อย่างที่ว่า ถึงที่แล้วเราจะไปฝึกหัดปฏิบัติ

ถ้าฝึกหัดปฏิบัติแล้ว เราปฏิบัติของเราให้ได้ แล้วเอาตรงนี้เป็นคดี

การเกิดเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง แล้วการมีคู่ครอง การมีบุตรยิ่งทุกข์มากขึ้นไปใหญ่

มันจะปฏิบัติบ้างไร มันจะเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาบ้าง ไม่อย่างนั้นมันไม่เอาละ

พอคนเราละ คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า ใจคนไปมีแล้วก็เบื่อ อยากจะทิ้ง ใจคนยังไม่มี อยากเข้าไป คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า

แต่ถ้าเรามีสัมมาสมาธิเท่าทันนะ จบหมดนะ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้าจิตมันสงบแล้ว มีความสุขความสงบแล้ว ความสุขมันต้องไปหาที่ไหน ความสุขมันหาที่ใจของเรานี่ไง

แต่ใจนี้มันสำคัญที่กิเลสมันร้ายนัก กิเลสมันร้ายนัก กว่าจะมาสงบสุขได้ เราก็ต้องลงทุนลงแรงมากน้อยขนาดไหน แล้วสุดท้ายแล้ว เวลามันเสื่อมแล้วมันก็ไปหมดไป แล้วชีวิตนี้มันต้องสันตติ ต้องต่อเนื่องตลอดไปไง มันควบคุมตัวเองไม่ได้ไง มันก็ไหลไปตามเขา ถ้ามันไหลไปตามเขา มันไหลไปตามโลก

ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ เราไม่โง่อย่างนั้น ถ้ามันโง่อย่างนั้น หมาแทะกระดูก มันก็น้ำลายตัวเองทั้งนั้นนะ มันแทะกระดูกอยู่อย่างนั้นนะ มันจะได้อะไร

นี่ก็เหมือนกัน ทั้งชีวิต เห็นใหม่ การครองเรือนเหมือนวิดน้ำทะเลทั้งทะเลเลย เอาปลาตัวเดียว ความสุขแค่ปลาหนึ่งตัว ความทุกข์ทั้งทะเล สัตว์ทะเลมากมายมหาศาล ร้อยแปดพันเก้า แล้วมีความสมหวังใหม่

แต่มันจนตรอกไป มนุษย์มันก็ได้แค่นั้นนะ สิ่งที่เป็นคุณงามความดี ความสำเร็จในชีวิต ก็ครอบครัวที่ดีงามไป ที่ดีงาม

ถ้ามันเป็นความจริงได้มันก็สาธุ แต่ถ้ามันเป็นความจริงไม่ได้ เราไปตรากตรำอย่างนั้น แล้วภาษาเรา เราคุมอะไรเราได้ เวลาเวรกรรมมันให้ ดูแลติขขนาดนี้ ลูกเต้าดูแลติขขนาดนี้ มันยังทึมยังดำ

เราเป็นสถานีรถเมล์ เวลาใครทุกข์ใครยากขึ้นมาเล่าให้ฟัง หลายนๆ ครอบครัว เขาไปได้ยินลูกเขาสองคนพูดอย่างนี้ บอก เวลาพ่อแม่ เวลาคอยอบรมเขา บางคนมันทนไม่ไหว พี่มันก็สอนไป

กััดพันทนเอาหน่อย เดี่ยวเราเรียนจบแล้วเราก็เป็นนก เราก็บินจากไปแล้ว

แม่ได้ยินเข้า ใ้อโฮ! ทุกข์เกือบตาย เสียใจ เสียใจว่าลูกมันคิดแบบนี้

ใ้อนี้มุ่กลับใจ ใ้อนี้แม่คิดแบบนี้ แม่คิดว่าถ้าลูกเรียนจบ ลูกมีงานทำแล้วนะ คงจะไม่เห็นหน้าเราแล้วแหละ เราก็จะไปหาที่สงบของเรา

เวลามันเจ็บปวดมันก็คิดแบบนี้ แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เวย์อมระงับด้วยการไม่จองเวร ไม่ยอมจองเวรจองกรรมใครทั้งสิ้น เราจะทำคุณงามความดีของเรา จะทำคุณงามความดีของเรา แล้วถ้าคุณงามความดีแล้ว มันแก้ไขที่ใจของเรา

แต่ถ้าเขาระลึกได้ เขาคิดได้ของเขา เขาระลึกได้ เขาคิดได้ของเขาเนะ ถ้าเขากลับเนื้อ กลับตัวของเขา มันก็เป็นคุณงามความดีของเขา ถ้าเป็นคุณงามความดีของเขา ชีวิตของเขา เขาก็จะดำเนินต่อไปด้วยความสุขความสงบของเขา แต่ถ้าเขาไม่มีความดีงามของเขา เขาก็คิดแต่ว่าเขาจะเอาแต่ได้ เอาแต่ได้

มันจะได้ได้อย่างไรละ มันจะได้ตลอดไปมีที่ไหนละ ธุรกิจเขามีการซื้อขาย มีการแลกเปลี่ยน กรรมดีกรรมชั่วมันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้นนะ แต่เราจะเอาแต่ได้ๆ ได้อยู่คนเดียว แล้วคนอื่นไม่ได้ แล้วมันจะได้ขึ้นมาได้อย่างไรละ ได้มันก็ต้องล้างผลาญเขาไปหมดนะ ต้องล้าง ต้องผลาญทั้งนั้นนะว่าเป็นของเราๆ จะครองโลก มันเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นไปได้ไม่ได้ แล้วมันไม่มีอยู่ด้วย แต่มันคิดได้นี้ของเราไง ถ้าพูดถึงคนคิดไม่ได้มันก็คิดแบบนี้

นี่พูดถึงว่าชีวิตครอบครัวนะ แล้วถ้ามันเป็นไปได้ ขอความเมตตาหลวงพ่อดีนะให้ลูกด้วย ลูกควรที่จะเริ่มต้นศึกษาธรรมะเพื่อสักวันหนึ่งจะได้ออกไปประพฤติปฏิบัติใน

ในปัจจุบันนี้โยมได้ปฏิบัติแล้ว โยมอยู่ต่อหน้าลูกสองคนนั่นละ นั่นละกระทบปัจจุบันทั้งนั้นเลย ตั้งสติให้ดี เพราะโยมตั้งสติดีงามแล้ว เราถึงไม่ไปทะเลาะกับลูกไง เราไม่ไปทะเลาะเบาะแว้งกับมัน เราเลี้ยงดูเขามา แล้วก็อบรมบ่มเพาะส่งเขาให้ขึ้นฝั่งไป มันเป็นหน้าที่ของเรา เราไม่ทิ้งภาระไว้ให้กับสังคม เราไม่ทิ้งภาระไว้ให้กับคนอื่นเขา นี่เป็นผลงานของเรา เป็นผลงานระหว่างเราครองเรือนของเรา เรามีบุตรสองคน

ถ้ามีบุตรสองคนแล้ว ถ้าเขาส่งเสียในการศึกษา เราก็ดูแลของเขาไป ดูแลของเขาไปจนเขาเติบโตขึ้นมา ถ้าเติบโตขึ้นมาแล้ว ถ้าเขามีหน้าที่การงานไปแล้ว เขาต้องเผชิญชีวิตตามความเป็นจริงของเขา ไม่มีใครเลี้ยงเขาได้ตลอดชีวิต

ชีวิตของเราก็เหมือนกัน เราก็เติบโตของเรามา ถ้าเราเติบโตของเรามา เราเติบโตมาแล้ว สิ่งที่เราได้มาแล้วมันไม่สมควรปรารถนา เราก็อุเบกขา ให้มันเป็นไปตามข้อเท็จจริงนั้น แล้วเราก็รักษาชีวิตของเรา นี่ชีวิตของเรา เพราะมันจะไปเกิดอีก

ชาตินี้ก็เจ็บช้ำอย่างนี้ ชาติต่อไปก็จะไปเจ็บปวดเจ็บช้ำต่อไปเรื่อยๆ อย่างนี้อีกหรือ จะเอาอย่างนี้หรือ แล้วถ้าจะเอาอย่างนี้ ในปัจจุบันนี้เราคิดได้ไง เราก็เห็นของเราอยู่ที่นี่

ตั้งสติของเรา แล้วถ้าเรายับยั้งได้ เหมือนกับเขียนมาถามนี้ เวลาเขียนมาถามนี้ ทางจิตวิทยาเขาบอกได้ระบาย ได้เปิดอก นี่ได้ระบายให้คนอื่นฟังไป แต่ความจริง นี่เป็นธรรมของเราเลย เราโดนกระทบเอง เรามีสติปัญญาของเราเอง แล้วเราก็ฝึกหัดของเราเอง

แล้วถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา เราเท่าทันของตัวเอง เท่าทันของตัวเอง เรายังยืนอยู่ที่นี่ ยังเห็นหน้าลูกสองคน มันยังพูดกับเราอยู่ไง มันยังคอยถากคอยถางเราอยู่ไง แล้วเราก็มีสติปัญญาให้มันถากให้มันถางไง

แล้วถ้ามันระลึกได้ไง ถ้าคนคิดได้นะ มันจะคุกเข่าลง แล้วกราบแทบเท้าแม่ขอขมา แต่ถ้ามันยังคิดไม่ได้ มันก็เหยียบย่ำห้ามเหยียดนั่นนะ ห้ามเหยียดเพราะอะไร

ห้ามเหยียดเพราะกิเลสมันยิ่งใหญ่ แม่ให้อะไรไม่ได้อย่างที่ต้องการเลย แม่ให้อะไรก็ไม่ได้ แม่ก็ไม่เคยช่วยเหลืออะไรเลย ต้องช่วยเหลือตัวเองทั้งหมด แม่ไม่ดี ไม่ดี ไม่ดีหมดเลย ถ้ามันคิดไม่ได้ ถ้ามันคิดได้มันจะคุกเข่าลง แล้วมันจะกราบแทบเท้าแม่มัน ว่าแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แม่ให้ชีวิตนี้มา

นี่เราเป็นแม่ นี่ฝึกหัดไง

ถามหลวงพ่อก่อน หลวงพ่อให้เริ่มต้นอย่างไร

ฝึกหัดอย่างนี้ ฝึกหัดเลย นี่เพราะอะไร เลือดเนื้อเชื้อไข มันก็เรื่องของเราไง นี่ในเรื่องแม่กับลูกนะ เวลาปฏิบัตินะ กิเลสกับเราไง กิเลสในใจของเราไง กิเลสในใจของคนร้ายกาจนัก ตอนนี้นั้นจนตรอกเพราะมันสามคนแม่ลูก แม่กับลูกสองคน มันวนอยู่ตรงนี้สามคนแม่ลูก เพราะอยู่ในบ้านเดียวกัน

แล้วเวลาเราปฏิบัติละ กิเลสกับเรานั้นอยู่ในหัวใจเรา แล้วใจเราสงบไหม เราเห็นกิเลสเราไหม ถ้าเราเห็นกิเลสเรา นั่นละฝึกหัดปฏิบัติ

แต่ตอนนี้เรายังไม่ถึงปฏิบัติให้เห็นกิเลสของเรา ตอนนี้นั้นแบบว่าทางอ้อม มันเป็นระหว่างแม่กับลูก เป็นบุคคล เป็นคน เป็นสายเลือด เป็นสิ่งที่กระทบหัวใจ เจ็บปวดที่สุด

คนทั้งโลกด่า คนทั้งโลกติเตียน ไม่เจ็บเหมือนลูกพูดคำเดียวนะ คนทั้งโลกถากถางก็ไม่เจ็บเหมือนลูกพูดคำเดียวแหละ เจ็บปวดนัก

ตั้งสติไว้ เลือดเนื้อเชื้อไขของเราเอง ไข่ของแม่ สเปิร์มของพ่อ ปฏิสนธิจิตเกิดเป็นเขา
 ครั้งหนึ่งในตัวนั้นนะของเรา ครั้งหนึ่งเป็นของพ่อเขา แต่จิตนั้นเป็นของเขา จิตที่เวียนว่ายตาย
 เกิดในวัฏฏะ เวรกรรมของสัตว์ นี้พิจารณาของเรา

มันเป็นหน้าที่ ลูกที่ดั่งามเราก็ดูแล ลูกที่จะพยายามเอาให้ได้ตั้งใจ นั่นก็กรรมของสัตว์
 เพราะเราไม่มีให้ เราทำให้อย่างนั้นไม่ได้ เพราะของมันไม่มี

“แม่ไม่รักเรา แม่ไม่ให้หนูไม่ให้นี้”

จะให้อะไรละ ทำงาน ไปหางานจากนอกบ้านเพิ่มงานขึ้นมาก็เพื่อจะมาเลี้ยงปากเลี้ยง
 ท้อง แล้วจะเอาอะไรไปให้เขาละ ถ้าจะให้เขา ก็ไปคดไปโกง ไปจี๋ไปปล้นคนอื่นมา เขาพอใจ
 ใหม่ แล้วถ้าไปคดไปโกง ไปจี๋ไปปล้นมา เขาก็บอกแม่ไม่ดีอีกนะ แม่ไปทำผิดอีก

อ้าว! ถ้าแม่ไปทำผิด แล้วเอ็งมาบิบบิ้นทำไม เอ็งมาบิบบิ้นทำไม

เวลาความคิดใจ ความคิดเวลามันจะเอานะ มันคิดของมันอย่างนั้นแหละ แต่ไม่เคยคิด
 จะให้คนอื่นบ้างเลย เห็นไหม คิด ได้กอดแม่หรือเปล่า ได้รักแม่จริงหรือเปล่า แม่เหนื่อยยากมา
 เพื่อเราอย่างไร

วันแม่ เห็นไหม ล้างเท้าแม่ วันแม่แห่งชาติ ล้างเท้าแม่ ล้างเท้านะ ให้มันคิดได้ เวลามัน
 คิดของมันได้ นำตามันไหลพราก ถ้ามันคิดของมันไม่ได้ไง แล้วถ้าคิดได้หรือคิดไม่ได้ก็บุคคลคน
 เก่านั้นแหละ ก็ลูกเรากันนั้นแหละ แล้วก็หัวใจดวงนั้นแหละ ถ้ามันคิดได้ มันเปลี่ยนอีกคนหนึ่ง
 เป็นอีกคนหนึ่งเลย ถ้ามันคิดไม่ได้นะ มันคิดในทางต่ำ มันยิ่งจะเลวร้ายไปกว่านั้น

เห็นโทษของกิเลสหรือยัง

กิเลสในใจคนร้ายกาจนัก แล้วธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เท่านั้นที่ขัด
 เกลา แล้วการฝึกหัดปฏิบัตินี้เท่านั้น ด้วยสติ ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา ปัจจุบันตั้ง สันติภูมิจึง ใจ
 ดวงนั้นแก้ไขดวงนั้นเท่านั้น

คนอื่น ถ้ามองพอ มองพอก็เทศน์ทุกวันนี้ แต่เวลามันจะได้ผลนะ อยู่ที่สติโยมคิดได้ อยู่ที่ปัญญาของโยมฝึกหัด แล้วถ้ามันฝึกหัดขึ้นมา นี่แหละเราจะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแก้วสารพัดนึก เราจะมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นรัตนตรัย เป็นที่เคารพบูชา

แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติไป หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดไป พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมเป็นหนึ่งในหัวใจของท่าน

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นรัตนตรัย เป็นแก้วสารพัดนึก เป็นรัตนตรัยที่เคารพบูชาของเรา แล้วเราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานคือหัวใจของเรา แล้วฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ถ้าได้ตามความเป็นจริง มีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา นี่วิธีการดับทุกข์ด้วยมรรค ๘ สมบูรณ์แบบแล้วมรรคสามัคคี เป็นภาวนามยปัญญา จะเท่าทันกิเลส แล้วชำระล้างกิเลส แล้วฆ่ากิเลสตายไปจากหัวใจของชาวพุทธ เอวัง